

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ เรื่อง สภาพปัจจุบันและแนวทางการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง ครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการนิเทศงานวิชาการและศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ประชากรที่ทำการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนผู้ทำหน้าที่ครูวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 14 โรงเรียน รวม 28 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนละ 3 คน จำนวน 14 โรงเรียน รวม 42 คน รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ส่วนแบบสอบถามเกี่ยวกับความสำคัญและแนวทางการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ลักษณะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

การรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการโดยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดได้แจ้งขอความร่วมมือไปยังสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง และโรงเรียนในสังกัดตามลำดับ จำนวน 70 ฉบับ และเก็บรวบรวมข้อมูล

ด้วยตนเอง ได้รับกลับคืนมาจำนวน 63 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90 ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบ ความเรียง ส่วนแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยการรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็น จัดหมวดหมู่เรียบเรียงและนำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลการศึกษาปรากฏว่า ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครู วิชาการและครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา ระหว่าง 1-5 ปี ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-360 คน โดยที่สภาพปัจจุบันของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2540 สรุปได้ดังนี้

งานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนได้วางแผนงานหรือโครงการเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ โดยยึดนโยบายของ สปอ./สพจ. แล้วจัดทำแผนงานและโครงการรองรับรวมทั้งชี้แจงให้ความรู้แก่ครูบรรจุใหม่ และย้ายมาใหม่ได้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น หรือจัดทำหลักสูตร โรงเรียนได้ดำเนินงานจัดการประชุมสัมมนาร่วมกับกลุ่มโรงเรียน ร่วมมือกับครูในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการใช้หลักสูตรโดยการนิเทศภายในชั้นเรียนเป็นประจำ

สำหรับการจัดหาและจัดให้มีเอกสารหลักสูตร กำหนดการสอน และหนังสือคู่มือประกอบส่งเสริมการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่โรงเรียนได้รับจาก สปอ.โดยตรง ทั้งนี้โรงเรียนได้จัดตั้งคณะทำงานวางแผนปฏิบัติการ และดำเนินงานตามแผนในการสนับสนุนช่วยเหลือครู ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตร และได้ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน โดยการนำผลสัมฤทธิ์ไปวิเคราะห์

งานด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้มีการวางแผนจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียน โดยผู้บริหารเป็นผู้พิจารณาตามความรู้ความสามารถ และความถนัดของครู ให้ครูเลือกความต้องการโดยพิจารณาในที่ประชุมครู โรงเรียนกำหนดให้ครูจัดทำแผนการสอน 1 กลุ่มประสบการณ์ที่ตนเองได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูเตรียมการสอน อีกทั้งได้มีการช่วยเหลือ แนะนำครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนและหลักสูตร โดยการนิเทศภายในกลุ่มโดยกลุ่ม

โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูจัดตกแต่งห้องเรียน เพื่อให้ครูมีการจัดชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สำหรับการประเมินผลด้านการจัดการเรียนการสอนของครู โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

งานด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน แบบเรียน ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันพิจารณากำหนดบุคคล หรือคณะบุคคล รับผิดชอบงานด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการแนะนำให้ครูใช้วัสดุท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดห้องสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จัดระบบการใช้ การเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอน และการบำรุงรักษาสื่อ แล้วแจ้งให้ครูเข้าใจและปฏิบัติ และการดำเนินการประเมินการใช้สื่อการเรียนการสอน ตรวจสอบจากแผนการสอนที่ครูได้สอน

งานห้องสมุดและมุมหนังสือ โรงเรียนได้มอบหมายให้ครูบรรณารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบงานห้องสมุด สนับสนุนส่งเสริม แนะนำให้ครูจัดมุมหนังสือในห้องเรียนทุกห้องเรียน กำหนดให้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสนใจหนังสือ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเข้าไปใช้ห้องสมุด และส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้เด็กค้นคว้าจากห้องสมุด ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งคือมีการวางแผนการจัดห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ โดยกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ วางแผนการใช้ตลอดปีอย่างชัดเจน รวมทั้งผู้บริหารและคณะครูร่วมกันประเมินการจัดและการใช้ห้องสมุด

งานส่งเสริม และพัฒนาการเรียนการสอน โรงเรียนมีการวางแผนการในการส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนแก่ครูในโรงเรียน โดยมีโครงการส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนในแผนปฏิบัติงาน และได้ปฏิบัติตามแผน มีการส่งเสริมให้ครูไปสังเกตการสอนจากผู้อำนวยการการเรียนการสอน โดยการสังเกตการสอนภายในโรงเรียนและส่งครูไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในแต่ละด้าน สำหรับการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนโดยการจัดครูเข้าอบรมสัมมนาจากแหล่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน

งานประชุมอบรมทางวิชาการ ครูในโรงเรียนได้เข้ารับการประชุมอบรมทางวิชาการ โดย สปอ. ส่งการให้เข้าประชุมอบรม และดำเนินการตามแผนเกี่ยวกับการอบรม ประชุมทาง

วิชาการของ สปอ./สปจ.สั่งให้ดำเนินงาน ในส่วนของการดำเนินการประชุมหรืออบรมทางวิชาการ ภายในโรงเรียนได้ ประชุมอบรมทางวิชาการตามความเหมาะสมโดยใช้ครูวิชาการโรงเรียนเป็นวิทยากร

งานวัดและประเมินผล โรงเรียนได้จัดเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลให้แก่ คณะครู โดยให้ศึกษาระเบียบ และคู่มือการประเมินการเรียนตามหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการชี้แจง แนะนำให้ครูเข้าใจวัตถุประสงค์ ระเบียบและเทคนิคการวัดและประเมินผล รวมทั้งได้ กำหนดแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษาไว้ โดยการวัด และประเมินผลปลายภาคเรียน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ให้ครูเป็นผู้จัดทำเอง และมีติดตาม ตรวจสอบวิธีการ และหลักฐานการวัดและประเมินผลของ ครูผู้สอน โดยตรวจสอบจากเอกสารประจำชั้นเรียน เช่น ป.01 ป.02 ป.03

งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการ โรงเรียนได้จัดการวางแผนและกำหนด วิธีการในการดำเนินงานด้านวิชาการ โดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติงานประจำปี กำหนด หน่วยงานวิชาการและคณะกรรมการวางแผนดำเนินการวางแผนงานด้านวิชาการ สำหรับวิธี ดำเนินการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงานด้านวิชาการมีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ เพื่อกำหนดการวางแผน กำหนดให้หน่วยงานวิชาการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ ติดตาม และประเมินผลงานตามแผนงานและโครงการทางวิชาการ และสรุปผลการดำเนินการ

งานส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน การจัดการการสอน และกำหนดการสอน โรงเรียนได้ดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน ตารางสอน และกำหนดการสอน โดยการมอบหมายให้ครูวิชาการโรงเรียน และครูผู้สอนร่วมกันจัดทำ ผู้บริหารนิเทศชั้นเรียนประจำ สม่่าเสมอ เพื่อติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูตามแผนการสอน รวมทั้งได้ติดตาม ประเมินผลและส่งเสริมการจัดทำแผนการสอน โดยผู้บริหารตรวจสอบ แนะนำทุกสัปดาห์

การนิเทศการสอนในชั้นเรียน โรงเรียนดำเนินการจัดทำแผนการนิเทศการสอนในชั้นเรียน โดยผู้บริหารและงานวิชาการดำเนินการวางแผนการนิเทศ และผู้บริหารเป็นผู้นิเทศการสอนภายใน ชั้นเรียน โดยการสังเกตการสอนและเสนอแนะ สำหรับการประเมินผลการนิเทศการสอนในชั้นเรียน ประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แนวพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพื้นที่สูง สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังต่อไปนี้ การนิเทศงานวิชาการ ภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากต่อการบริหารการศึกษา เพราะการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการภายใน โรงเรียน และ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร

การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนได้ รับรู้สภาพปัญหา สภาพความเป็นจริง สภาพปัจจุบันและความต้องการ เพื่อกำหนดและวางแผน ปรับปรุงแก้ปัญา พัฒนาการศึกษามีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นการติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครูและนักเรียน โดยทุกฝ่ายตามความสนใจที่เป้าหมายคือ คุณภาพของนักเรียนหรือ บัจจัยออก (Out put) ของโรงเรียน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพื้นที่สูง ส่วนใหญ่จะเป็นครูบรรจุ ใหม่ มีอายุราชการน้อย ยังขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศงาน วิชาการภายในโรงเรียนจึงเป็นหน้าที่ที่ผู้นิเทศจะได้ให้และแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อเสนอแนะ และเป็น การกระตุ้นการปฏิบัติงานของครูผู้สอนให้ได้ประ เนิ่นผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และหาจุด บกพร่อง ปัญหา อุปสรรค เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงการเรียนการสอน คิด ค้นหาวิธีการสอน ลือ การสอนต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนนั้น ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการนิเทศที่ตรงกันว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผน และสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน ร่วมกันนิเทศ งานวิชาการ มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูวิชาการและครูทุกคน และให้ความสำคัญ ต่อการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนให้เป็นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายอย่างเต็มใจและมี เป้าหมายเดียวกัน

การวางแผนการนิเทศต้องประเมินจากสภาพจริงที่เป็นอยู่ของโรงเรียน กำหนดรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน ยึดเป้าหมายการจัดการศึกษาและจุดประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษาเป็นหลัก ต้องดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน และปฏิทินการนิเทศงานอย่างชัดเจน

ในการปฏิบัติการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนตามแผนปฏิบัติการนิเทศอย่างเคร่งครัด ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ลักษณะของการนิเทศไม่ควรจะกระทำในลักษณะที่เป็นพิธีการเกินไป ควรใช้การนิเทศแบบประสานร่วมมือ เชิงปรึกษาหารือ และเป็นกันเอง ให้ถือว่า เป็นการช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่ใช่เป็นการจับผิด เปลี่ยนจากการกลัวการนิเทศเป็นความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ประการสำคัญผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายอำนาจ บทบาทให้ครูวิชาการโรงเรียนทำงานวิชาการอย่างชัดเจน ผู้บริหารกระตุ้น สนับสนุน ให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมให้ความรู้ด้านการนิเทศงานวิชาการแก่ผู้บริหาร ครูวิชาการ เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ (Vision) ท้นต่อการพัฒนาสังคมและวิทยาการใหม่ ๆ รวมทั้งจัดเอกสารความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการ เผยแพร่แก่โรงเรียนได้ศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติการนิเทศ สนับสนุนจัดงบประมาณสนับสนุนในการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง ควรจัดให้มีการดำเนินการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศงานวิชาการตามแผนปฏิบัติการนิเทศ และโครงการทางวิชาการอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ ตลอดจนรายงานผลการประเมินแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเพื่อปรับปรุงแก้ไข และถือเป็นแนวปฏิบัติในการวางแผนการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง สภาพปัจจุบันของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาบางพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

งานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการจัดทำหลักสูตร จากการศึกษา พบว่า โรงเรียนได้ยึดนโยบายของ สบอ./สปจ. ในการจัดทำแผนงานและโครงการด้านหลักสูตร มีการชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่ครูบรรจุใหม่ จัดประชุมสัมมนาภายในกลุ่มโรงเรียน ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและจุดหมายของหลักสูตร จัดให้มีเอกสารหลักสูตร โดยรับจัดสรรจาก สบอ.โดยตรง และได้ร่วมมือกับคณะครูในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร โดยการนิเทศภายในชั้นเรียนเป็นประจำ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนได้ให้ความสำคัญในการนิเทศงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้โรงเรียนมีความตระหนักว่า หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา ดังนั้นการเตรียมการวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เตรียมวางแผนอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร จึงเป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนิเทศการใช้หลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525, หน้า 196) ส่วนวิธีการนิเทศงานวิชาการในส่วนของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้มีหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนต้องลงมือปฏิบัติหรือนิเทศเองโดยตรง ในการจัดหาหลักสูตรและ เอกสารการใช้หลักสูตรไว้ให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน ให้มีการชี้แจง แนะนำหลักสูตรแก่ครูผู้ร่วมงานให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและสาระสำคัญต่าง ๆ ของหลักสูตร และจัดให้มีระบบการตรวจสอบการใช้หลักสูตรประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงการวัฒน์, 2528, หน้า 37-39) เหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการด้านงานและ เอกสารหลักสูตรเป็นลำดับงานมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พชรินทร์ คิริสุข (2532, หน้า ง)

งานด้านการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนวางแผนจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียน โดยผู้บริหารเป็นผู้พิจารณาตามความรู้ความสามารถและความถนัดในที่ประชุมครู ซึ่งให้ครูเสนอความต้องการตามความถนัด ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนอาจคำนึงถึงความสามารถและวุฒิของครูในการจัดครูเข้าเรียน เป็นการมอบหมายให้ครูปฏิบัติ การจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนควรคำนึงถึงความเหมาะสมหลาย ๆ ด้าน (ปรีชา นิพนธ์พิทยา, 2528, หน้า 64)

การช่วยเหลือ แนะนำครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน และหลักสูตร โดยการนิเทศภายในโดยกลุ่มโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพการใช้หลักสูตรที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก บุคลากรไม่เพียงพอ จึงต้องอาศัยบุคลากรภายในกลุ่มโรงเรียนช่วยนิเทศในโรงเรียนตามแผนงานของกลุ่มโรงเรียน แต่การนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องจัดดำเนินการเพื่อช่วยเหลือให้ครูได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สบข., 2534, หน้า 12)

การส่งเสริมให้ครูจัดตกแต่งชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะเป็นการส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้เรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน มีความพอใจที่จะเรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนการสอนก็จะสัมฤทธิ์ผลได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วินัย มาระจันทร์ (2533, หน้า 270)

สำหรับการประเมินผลด้านการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งนี้โรงเรียนอาจเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสามารถทำได้ดี และเหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัทธวิทย์ ศิริสุข (2533, หน้า 143)

งานด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน แบบเรียน

จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารและครูร่วมกันพิจารณาในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนอาจเป็นเพราะเห็นว่า การจัดหาสื่อการเรียนการสอนควรจะได้สำรวจความต้องการตามความเห็นและความต้องการของคณะครู เพื่อจัดหาได้ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งการมีการจัดหาสื่อการเรียนการสอน โดยการแนะนำให้ครูใช้วัสดุท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนต้องการส่งเสริมให้ครูผู้สอนหรือครูวิชาการโรงเรียนจัดทำสื่อการสอนขึ้นใช้เอง โดยทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับสภาพของท้องถิ่นและผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ครูสามารถพึ่งตนเองได้ ได้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และลดปัญหาการขาดแคลนเอกสาร

คั้นคว่าของผู้เรียน ตลอดจนครูจะได้พัฒนาความสามารถในการปรับหลักสูตร และการจัดทำสื่อการสอนที่ดีได้ใช้เอง (กรมวิชาการ, 2534, หน้า 86)

การจัดส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยจัดห้องสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ จัดระเบียบการใช้และการบำรุงรักษาสื่อ แล้วแจ้งให้ครูเข้าใจและปฏิบัติงาน มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดให้มีห้องสื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆ ไว้ได้เป็นหมวดหมู่ ครูผู้สอนสามารถเบิกจ่ายมาใช้ได้สะดวก (วินัย มากระจันทร์, 2533, หน้า 277) สำหรับการประเมินการใช้สื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารตรวจสอบจากแผนการสอนที่ครูได้สอนเนื่องจากในแผนการสอนทุกหน่วยจะระบุสื่อที่ใช้ในการสอนแต่ละครั้งเสมอ

งานห้องสมุดและมุมหนังสือ จากการศึกษาพบว่า งานห้องสมุดโรงเรียนมอบหมายให้บรรณารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบมุมหนังสือ โรงเรียนสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดมุมหนังสือในห้องเรียนทุกห้อง ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ค้นคว้าและสนใจการใช้ห้องสมุดให้เป็นประโยชน์ และผู้บริหารกับคณะครูร่วมกันประเมินการจัดและการใช้ห้องสมุด อาจเป็นเพราะโรงเรียนให้ความสำคัญต่อห้องสมุด เพราะห้องสมุดเป็นศูนย์กลางแห่งวิชาการของโรงเรียน ดังนั้นการบริการห้องสมุดและการนิเทศงานห้องสมุดจึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน (อุทิศ จิตวิงษ์, 2531, หน้า 48)

งานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนโครงการส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนในแผนปฏิบัติงานและได้ปฏิบัติตามแผน โดยการส่งครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในแต่ละด้าน รวมทั้งการจัดครูเข้าอบรมสัมมนาจากแหล่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2534, หน้า 84-85) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์แก่ครู โดยผู้บริหารควรจัดให้ครูมีโอกาสเข้ารับการอบรม ดูงานหรือศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการสอนของครู

สำหรับการส่งเสริมให้ครูไปสังเกตการสอนจากครูผู้สอนภายในโรงเรียนเท่านั้น อาจมีข้อจำกัดในด้านบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ ในโรงเรียนพื้นที่สูงในการเดินทางไปสังเกตการสอนจากโรงเรียนอื่น ๆ ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด อย่างไรก็ตาม การให้ครูได้มีโอกาส

การสอนของครูคนอื่น ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนของตนเองเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จะช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำมาปรับปรุงการสอนของตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือพัฒนามากขึ้น

งานประชุมอบรมทางวิชาการ จากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนได้เข้ารับการประชุมอบรมทางวิชาการ ตามที่ สปอ./สปจ. สั่งให้เข้าประชุมอบรม ซึ่งเป็นไปตามแผนงานของ สปอ./สปจ. ในส่วนที่โรงเรียนจัดดำเนินการประชุมอบรมทางวิชาการภายในโรงเรียนเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม โดยใช้ครูวิชาการเป็นวิทยากร อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจ หรือให้ความสำคัญต่องานวิชาการแตกต่างจากกรมวิชาการ (2534, หน้า 84) ที่ได้เสนอให้ผู้บริหารควรจัดประชุม ปรึกษาหารือเรื่องวิชาการภายในโรงเรียน โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจเกิดจากการปรึกษาหารือของสมาชิกที่เข้าประชุม การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกันให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การหยิบยกปัญหาขึ้นมาอาจนำไปสู่การเรียนรู้ที่เพิ่มพูนขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีความสนใจเห็นความสำคัญทางด้านวิชาการ ประเด็นนี้ อาจเป็นผลทำให้งานวิชาการภายในโรงเรียนมีพื้นที่สูงแตกต่างจากโรงเรียนในพื้นที่ราบ

งานวัดและประเมินผล จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล ตามระเบียบและคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ชี้แจง แนะนำให้ครูเข้าใจวัตถุประสงค์ ระเบียบและเทคนิคต่าง ๆ ของการวัดและประเมินผลการเรียนและครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำเครื่องมือการวัดผลประเมินผล แล้วจัดทำเอกสารวัดประเมินผลประจำชั้นเรียน เช่น ป.01 ป.02 ป.03 เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หมวดที่ 1 หลักการในการประเมินผลการเรียน หมวดที่ 2 วิธีการประเมิน หมวดที่ 3 การตัดสินผลการเรียน และหมวดที่ 5 หน้าที่ของโรงเรียน (กรมวิชาการ, 2534, หน้า 3-7)

ส่วนการที่โรงเรียนกำหนดแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลในแต่ละปีการศึกษา โดยการวัดและประเมินผลปลายภาคเรียนเท่านั้น มีความแตกต่างจากคำอธิบายในคู่มือการประเมินผล

การเรียนรู้ตามหลักสูตรประถมศึกษา (กรมวิชาการ, 2534, หน้า 15-16) ซึ่งต้องมีการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน ระหว่างภาคเรียนให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียน และเพื่อประเมินการผ่านจุดประสงค์ และเมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนทุกกิจกรรมแล้ว ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาค ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูผู้สอนละเลยในการวัดประเมินผลก่อนเรียนและระหว่างเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลอันจะส่งผลถึงการประเมินผลปลายภาคเรียนขาดความเที่ยงตรงได้

งานด้านการวางแผน และกำหนดวิธีดำเนินการ จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนจัดให้มีการวางแผนและกำหนดวิธีการในการดำเนินงานด้านวิชาการ โดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติงานประจำปี กำหนดให้ครูวิชาการและคณะกรรมการ ดำเนินการวางแผนงานด้านวิชาการ โดยการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ เพื่อกำหนดการวางแผน และมีการติดตามประเมินผลงานตามแผนงานและโครงการทางวิชาการ โดยหัวหน้างานวิชาการ หรือผู้รับผิดชอบโครงการสรุปผลการดำเนินการ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร และคณะทำงานในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการวางแผน และกำหนดวิธีดำเนินการ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานได้ร่วมกันกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า เพื่อปฏิบัติงานในอนาคต การวางแผน และกำหนดวิธีการที่คืบคลานต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่ชัดเจน และมีความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ (อุทิศ จัตติวงษ์, 2531, หน้า 57) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527, หน้า 37) ได้สรุปขั้นตอนการวางแผนไว้ คือ การเตรียม (Preparation) การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติตามแผน (Implementation) และการติดตามและประเมินผล (Follow-Up & Evaluation)

งานส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน การจัดการการสอน และกำหนดการสอน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการช่วยเหลือ สนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน ตารางสอน และกำหนดการสอนโดยการมอบหมายให้ครูวิชาการโรงเรียน และครูผู้สอนร่วมกันจัดทำแล้วนำไปสู่การปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งติดตาม ประเมินผลการจัดทำแผนการสอนโดย การตรวจสอบ แนะนำ ทุกสัปดาห์ ทั้งนี้ อาจ

เป็นเพราะการวางแผนการสอน เป็นการวางแผนเพื่อปฏิบัติการสอนไว้ล่วงหน้าของครู ทำให้ครูมีความพร้อมในการสอน จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนไว้อย่างเหมาะสม ทำให้รู้สึกมีความมั่นใจ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถตรวจสอบหรือส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นไปตามแผนการสอน หรือกำหนดการสอน ติดตามนิเทศ แนะนำ ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัย มากระจันทร์ (2533)

งานด้านการนิเทศการสอนในชั้นเรียน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่วางแผนการนิเทศการสอนในชั้นเรียน โดยผู้บริหาร และงานวิชาการโรงเรียนดำเนินการวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศการสอนภายในชั้นเรียน โดยการสังเกตการสอนและเสนอแนะแก่ครูผู้สอน แล้วมีการประเมินผลการนิเทศการสอนในชั้นเรียน จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอาจเป็นเพราะโรงเรียนให้ความสำคัญของการนิเทศการสอนในชั้นเรียน ถือเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ในอันที่จะปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย คือคุณภาพของการศึกษา ดังที่หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 12) กล่าวถึงการนิเทศภายในโรงเรียนว่า เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องจัดดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีขวัญกำลังใจดี พร้อมทั้งจะร่วมทำงานด้วยความเต็มใจ

สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2534, หน้า 82) ให้ถือว่าการนิเทศภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งควรจัดให้ดีขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดองค์กร เป้าหมาย วิธีนิเทศและกิจกรรมการนิเทศกำหนดไว้อย่างชัดเจน

แนวทางการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนต่อการบริหารการศึกษาอย่างมาก เพราะการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร และการนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือคุณภาพของนักเรียน ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการนิเทศที่ตรงกัน มีการวางแผนร่วมกัน จากสภาพที่เป็นจริง ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศงานวิชาการใน

โรงเรียนอย่างชัดเจน ปฏิบัติการนิเทศตามแผนอย่างเคร่งครัด ต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีงบประมาณสนับสนุนและการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานนิเทศอย่างจริงจัง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนมองเห็นแนวทางการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการเป็นรูปธรรม เป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน การวางแผนและกำหนดทางเลือกให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน การสร้างเครื่องมือและพัฒนาวิธีการที่จะใช้ในการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแผนด้วยสื่อ เครื่องมือการนิเทศ และการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนและการรายงานผล (สนองเครือมาก, 2536, หน้า 1198) ซึ่งสอดคล้องกับสรุปขั้นตอนในการวางแผนการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 46) อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตสำคัญประเด็นหนึ่ง คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปฏิบัติการนิเทศตามแผนอย่างจริงจังสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง คาดว่าจะทำให้การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษามีประสิทธิภาพ และมีแนวทางการพัฒนาการให้ดีขึ้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ ควรกำหนดนโยบาย มาตรการ ที่สนับสนุนให้ทุกโรงเรียนดำเนินการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม
2. โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนควรมีแผนงานการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนอย่างชัดเจน และดำเนินการนิเทศตามแผนอย่างจริงจัง เป็นระบบและกระบวนการ มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
3. ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ และครูผู้สอนควรร่วมมือกันอย่างจริงจังในการวางแผนการนิเทศ การนิเทศงานวิชาการ และประเมินการนิเทศ โดยถือว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคน

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรวบรวม ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการภายในโรงเรียนมาเผยแพร่แก่โรงเรียนในสังกัด เพื่อโรงเรียนจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

5. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือเทคนิควิธีการการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพบังเกิดผลสูงสุด ในการนิเทศงานวิชาการ และคุณภาพการศึกษา

6. ควรทำการศึกษาการรับรู้หรือความพึงพอใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

7. ควรทำการศึกษาสภาพการนิเทศและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านอื่น ๆ ของโรงเรียน เช่น งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน